

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3787

Vragen van het lid **Van Ojik** (GroenLinks) aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over *de verlening van vergunningen voor wapenexport naar landen die een VN-wapenembargo schenden* (ingezonden 15 juli 2020).

Antwoord van Minister **Kaag** (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking), mede namens de Minister van Buitenlandse Zaken (ontvangen 17 augustus 2020).

Vraag 1

Wanneer zal de levering plaatsvinden van € 114 miljoen aan militair materieel aan Egypte, waarvoor u volgens uw brief van 10 juli jl. een wapenexportvergunning heeft afgegeven?¹

Antwoord 1

De vergunning is op 10 juli 2020 afgegeven en heeft een geldigheidsduur van een jaar. De vergunninghouder bepaalt zelf wanneer er daadwerkelijk gebruik wordt gemaakt van de vergunning.

Vraag 2

Kunt u motiveren waarom u wapenexportvergunningen verstrekt aan een land dat, zoals u zelf in uw brief schrijft, volgens openbare bronnen wapenleveranties aan Libië doet, en daarmee het VN-wapenembargo (Resolution 2473 (2019)) negeert?

Antwoord 2

Onder criterium zeven van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport (2008/944/GBVB) worden alle aanvragen getoetst aan het risico dat de goederen een andere eindbestemming krijgen dan de eindbestemming die in de vergunningaanvraag is opgegeven. Negatieve toetsing van criterium zeven vereist het bestaan van een duidelijk risico dat de goederen een andere (ongewenste) eindgebruiker of eindgebruik krijgen. Ook van deze aanvraag is dat risico in kaart gebracht, waarbij bijzondere aandacht is besteed aan het omleidingsrisico naar Libië.

¹ Brief van de ministers voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en van Buitenlandse Zaken d.d. 10 juli 2020 inzake afgifte vergunning voor export militair materieel naar Egypte (zaaknummer 2020Z13822).

De onderhavige goederen worden in een andere EU-lidstaat geïntegreerd in een nieuw te bouwen schip voor de Egyptische marine. Er zijn geen incidenten bekend van omleiding van dergelijk groot en nieuw maritiem materieel van Egypte naar Libië. Ook noemt het meest recente rapport van het VN *Panel of Experts on Libya* uit december 2019 Egypte niet in de opsomming van landen die het wapenembargo systematisch schenden.² Daarmee is er geen duidelijk risico dat deze goederen zullen worden omgeleid naar Libië.

Vraag 3

Maakt het schenden van het VN-wapenembargo tegen Libië het verstrekken van een wapenexportvergunning niet in strijd met criterium 1 van het Gemeenschappelijk standpunt van de EU over wapenexport – het naleven van internationale afspraken en politieke besluiten, zoals VN-wapenembargo's? Zo nee, kunt u motiveren waarom niet?

Antwoord 3

Toetsing aan criterium 1 van het EU Gemeenschappelijk Standpunt is negatief wanneer een transactie in strijd is met wapenembargo's. Deze vergunning is afgegeven voor Egypte. Op Egypte is geen wapenembargo van kracht. Daarmee is deze vergunning niet in strijd met criterium 1.

Vraag 4

Kunt u toelichten hoe u tot de conclusie bent gekomen dat voor criterium 2, de naleving van mensenrechten en het internationaal humanitair recht, in het geval van Egypte geen bijzonderheden te melden zijn?

Antwoord 4

De vergunningaanvraag is getoetst aan criterium twee van het EU Gemeenschappelijk Standpunt. Negatieve toetsing aan criterium twee vereist dat er een duidelijk risico bestaat dat de goederen gebruikt worden voor binnenlandse onderdrukking, of bij het begaan van ernstige schendingen van mensenrechten en het humanitair oorlogsrecht. Alhoewel het kabinet zich in toenemende mate zorgen maakt over de mensenrechtensituatie in Egypte, zijn er geen aanwijzingen dat de eindgebruiker van deze goederen – de Egyptische marine – betrokken is bij de geconstateerde zorgpunten. Daarmee bestaat er geen duidelijk risico dat de Egyptische marine de goederen zal gebruiken voor het begaan van schendingen van mensenrechten of humanitair oorlogsrecht.

Vraag 5

Waarom zijn de mensenrechtenschendingen door het Egyptische regime de afgelopen jaren, zoals het veelvuldig opsluiten van journalisten en mensenrechtenactivisten, voor u geen reden voor een negatieve toets op criterium 2?³

Antwoord 5

Bij de toetsing van transacties van militaire goederen aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake Wapenexport wordt onder criterium twee nagegaan in hoeverre er een duidelijk risico bestaat dat deze specifieke goederen gebruikt worden voor binnenlandse onderdrukking, alsmede bij het begaan van ernstige schendingen van mensenrechten en het humanitair oorlogsrecht. Er zijn geen aanwijzingen dat de eindgebruiker van deze goederen, de Egyptische marine, betrokken is geweest bij opsluiting van journalisten en mensenrechtenactivisten. Daarnaast lenen deze goederen (radar- en C3-systemen) zich er qua aard en eigenschappen niet voor om ingezet te worden bij dergelijke mensenrechtenschendingen. Daarmee is er geen aanleiding voor een negatieve toets op dit criterium.

² https://www.ecoi.net/en/file/local/2021151/S_2019_914_E.pdf

³ <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/06/egypt-human-rights-activist-arrested-outside-public-prosecutors-office/>, <https://www.washingtonpost.com/world/2020/06/16/sarah-hegazi-egypt-pride-flag-suicide/>, <https://www.aljazeera.com/news/2020/06/egypt-arrests-journalist-al-jazeera-appearance-200616111054531.html>

Vraag 6

Heeft u voorafgaand aan het verstrekken van de betreffende wapenexportvergunning met het Egyptische regime gesproken over de bedroevende mensenrechtensituatie in Egypte? Zo ja, wat is hier uitgekomen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 6

De mensenrechtensituatie in Egypte is en blijft een belangrijk onderdeel van gesprek met de Egyptische autoriteiten. Het kabinet maakt zich in toenemende mate zorgen over de mensenrechtensituatie in Egypte, met name over de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van vereniging, de vrijheid van vergadering en de positie van mensenrechtenverdedigers en journalisten. Het kabinet kaart deze zorgen aan en onderstreept de noodzaak van verbeteringen op dit gebied. Zo deed secretaris-generaal Joke Brandt dit tijdens haar bezoek aan Egypte in februari 2020. Daarbij brengt de Nederlandse ambassadeur in Cairo deze zorgen regelmatig over in zijn contacten met de Egyptische autoriteiten. Ook in Den Haag worden de zorgen van het kabinet over de mensenrechtensituatie regelmatig met de Egyptische ambassadeur besproken. Nederland overlegt consequent met gelijkgezinde landen over onze inzet op mensenrechtengebied. Nederland heeft recent met een groep gelijkgezinde landen aandacht gevraagd voor de risico's die gevangenen in Egypte lopen vanwege de uitbraak van het Coronavirus.

Vraag 7

Heeft u voorafgaand aan het verstrekken van de betreffende wapenexportvergunning met het Egyptische regime gesproken over de Egyptische steun aan het in stand houden van de verschrikkelijke oorlog in Jemen? Zo ja, wat is hier uitgekomen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 7

Er hebben geen gesprekken plaatsgevonden met het Egyptische regime over het conflict in Jemen voorafgaand aan het verstrekken van de betreffende wapenexportvergunning. De huidige informatie over de betrokkenheid van de Egyptische marine bij de operatie in Jemen geeft aan dat de rol van de Egyptische marine binnen de Jemen-coalitie zeer beperkt is. De inzet van de Egyptische marine is gericht op het veilig stellen van de vaarwegen rondom het Suezkanaal. Er is geen informatie dat de Egyptische marine medeverantwoordelijk is voor de maritieme blokkade van Jemen.

Vraag 8

Heeft u garanties gevraagd, en verkregen, van het regime in Egypte dat de Egyptische marine niet (opnieuw) zal worden ingezet in de oorlog in Jemen, zoals volgens openbare bronnen in 2015 wél is gebeurd?⁴ Zo ja, heeft u deze garanties op schrift en kunt u deze met de Kamer delen?

Antwoord 8

Nee, dergelijke garanties zijn niet gevraagd.

Vraag 9

Kunt u in brede zin motiveren waarop uw vertrouwen is gebaseerd dat Egypte zich niet opnieuw militair in het conflict in Jemen zal mengen?

Antwoord 9

De huidige informatie over de betrokkenheid van de Egyptische marine bij de operatie in Jemen geeft aan dat de rol van de Egyptische marine binnen de Jemen-coalitie zeer beperkt is. De inzet van de Egyptische marine is gericht op het veilig stellen van de vaarwegen rondom het Suezkanaal en er is geen informatie dat de Egyptische marine medeverantwoordelijk is voor de maritieme blokkade van Jemen. U bent hierover in juli 2019 nader geïnformeerd (Kamerstuk 22 054, nr. 312). De situatie wordt continue en nauwkeurig gemonitord. Op dit moment zijn er geen indicaties dat Egypte zich opnieuw militair in het conflict in Jemen zal mengen.

⁴ <https://www.maritime-executive.com/article/egypt-initiates-naval-attacks-in-yemen>

Vraag 10

Bent u bekend met de dreiging van het Egyptische regime om zich in militaire zin in de burgeroorlog in Libië te mengen? Hoe heeft u dit gewogen bij de beoordeling van criterium 3, waaronder het risico op de verergering van conflicten, voor het verstrekken van de betreffende wapenexportvergunning?

Antwoord 10

Ja. Bij de beoordeling van een aanvraag voor een exportvergunning wordt een risico-inschatting gemaakt op basis van de op dat moment beschikbare informatie. Onder criterium vier van het EU Gemeenschappelijk Standpunt is deze aanvraag getoetst op het risico of de transactie kan bijdragen aan regionale instabiliteit. Negatieve toetsing aan criterium vier vereist het bestaan van een duidelijk risico dat de goederen gebruikt zullen worden voor agressie jegens een ander land of het met kracht bijzetten van territoriale aanspraken. President Sisi heeft, ten tijde van de toetsing, aangegeven dat er wat hem betreft een rode lijn is bij Sirte/al-Jufra. Het kabinet heeft dit element meegewogen en kwam tot de conclusie dat er geen sprake was van concrete stappen richting militair interveniëren. Bovendien was er geen indicatie dat de Egyptische marine deze radar- en C3-systemen op een destabiliserende of ongeoorloofde wijze in zou zetten in de regio, noch waren er duidelijke intenties om dit op afzienbare termijn te doen. Toetsing aan criterium vier werd daarom positief beoordeeld.

Op dit moment is onduidelijk in hoeverre de ontwikkelingen in Egypte daadwerkelijk zullen resulteren in militaire acties in Libië en zo ja, welke vorm van militaire inzet (directe of indirecte hulp en met inzet van welke strijdkrachten en welk materieel). Het is daarom te vroeg om te spreken van een duidelijk risico op een ongewenste inzet van deze goederen. De situatie wordt voortdurend en zeer nauwlettend gemonitord.

Vraag 11

Bent u bereid de afgegeven vergunning in te trekken totdat de Kamer hierover met u van verdere gedachten heeft kunnen wisselen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 11

Nee. Vanuit het beginsel van rechtszekerheid heeft de vergunninghouder het recht om een eenmaal afgegeven vergunning ook daadwerkelijk te gebruiken. De gronden waarop een vergunning kan worden ingetrokken zien vooral op de situatie dat de vergunning is verstrekt op basis van onjuiste of onvolledige gegevens die door de aanvrager zijn verstrekt of de situatie dat de vergunningsvoorschriften niet in acht zijn genomen. Hiervan is geen sprake. De vergunningaanvraag is zeer zorgvuldig getoetst. Er is op dit moment geen reden tot heroverweging van deze toetsing.

Vraag 12

Bent u bereid de Kamer voortaan vóórafgaand aan het verstrekken van wapenexportvergunningen te informeren, in plaats van achteraf? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 12

Nee. Omwille van de rechtszekerheid voor bedrijven is het van belang dat het toetsingskader vast staat op het moment dat de vergunning wordt aangevraagd en dat dit toetsingskader objectief wordt toegepast. Deze vergunningaanvraag is zorgvuldig getoetst aan het geldende toetsingskader voor Egypte: het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport. Het is mogelijk dit toetsingskader aan te vullen met nationaal beleid. Tot juli 2019 is een dergelijk aangepast toetsingskader in de vorm van een *presumption of denial* van kracht geweest op aanvragen naar Egypte. Dit is in juli 2019 aangepast. U bent hierover op 16 juli 2019 geïnformeerd (Kamerstuk 22 054, nr. 312). Hierover is tijdens het Algemeen Overleg over wapenexportbeleid d.d. 5 september 2019 en tijdens het Algemeen Overleg over Jemen d.d. 4 maart 2020 met de Kamer gedebatteerd. Dit heeft niet geleid tot een aanpassing van het toetsingskader.

1) Brief van de ministers voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en van Buitenlandse Zaken d.d. 10 juli 2020 inzake afgifte vergunning voor export militair materieel naar Egypte (Kamerstuk 22 054, nr. 328).